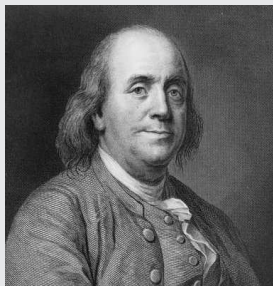

„Kto sa vzdá slobody, aby získal istotu, nakoniec stratí oboje“

Benjamin Franklin

Obsah

INESS známkoval volebné programy	str. 1
Účet odchádzajúcej vlády - Plytvanie štátu, roky 2007 - 2010	str. 3
Rast zamestnanosti deficit nevyvuluje	str. 4
Čo chýba slovenskej diskusii o Grécku	str. 5
Inflácia alebo deflácia?	str. 6
Zmrazovanie platov? Šetriť sa dá aj inak	str. 6
Neprijemná rozpočtová realita	str. 7
Najprv si treba upratať doma	str. 7
Z dažďa pod odkvap?	str. 8
Rakúska teória hospodárskeho cyklu - Case Study Írsko	str. 8
Národné dopravné ihrisko	str. 9
Pro/Anti Market	str. 11

Editorial

Richard Ďurana

Top témou súčasných dní je pre mnohých ľudí zápas o svoje domovy s ničivým živlom - vodou. Témou, ktorá sa však dotýka úplne všetkých občanov Slovenska sú blížiace sa voľby. Ich výsledok postaví mantinely, v ktorých sa bude každý z nás pohybovať najbližšie štyri roky. Každý má od nich iné očakávania. Nezamestnaní a dôchodcovia viac istoty. Podnikatelia lepšie podnikateľské podmienky, nižšie dane a odvody. Zamestnanci viac práce a vyššie mzdy. Politici možnosť spravovať veci verejné so všetkými (ne)výhodami s tým spojenými. Pre tých voličov, ktorí nemajú chuť porovnávať 40 stranové programy kandidujúcich strán, sme pripravili užitočnú barličku. Zodpovedného politika nespoznáte iba podľa toho, aké kauzy vytiahne na svojho protivníka, ale najmä podľa jeho prístupu k riešeniu páličivých problémov. Preto sme sa pozreli na volebné programy a zisťovali, ako jednotlivé strany riešia boľáčky, ktoré Slovensko kvária dnes a budú výzvou aj v budúcnosti. Na tejto strane si môžete prečítať hlavné zistenia našej analýzy volebných programov.

Minulý týždeň sme tiež zverejnili hlavné zistenia nášho projektu Plytvanie štátu, týkajúce sa prípadov spadajúcich do obdobia pôsobenia súčasnej vlády. Kauzy plytvania a podozrenia na klientelizmus, ktoré zachytili médiá, dávajú výslednú sumu takmer miliardu eur. Vďaka investigatívnej práci novinárov sa predišlo plytvaniu vo výške skoro 400 miliónov. Viac o výsledkoch, ako aj zaujímavé porovnania, o akú sumu sa to vlastne jedná, nájdete na strane 3.

O tom, že vo verejných financiách treba šetriť, neponchybuje dnes už hádam žiadny politik. Ako, to

už je otázka, cez ktorú sa okrem všeobecných a vágnych fráz dostane len málokto. A ak sa aj dostane, väčšinou sa zastaví pri návrhoch o transparentnejšom verejnom obstarávaní, rušení malých úradov či zlučovani ministerstiev, tí odvážnejší idú na trh s kožou vo forme návrhov o zmrazovaní platov vo verejnej správe. To všetko však ani zďaleka na vykrývanie deficitov stačiť nebude a stačiť nebude ani očakávaný rast daňových príjmov vplyvom rastu zamestnanosti, ako popisujeme v článku *Rast zamestnanosti deficit nevyvuluje*. V článku *Zmrazovanie platov? Šetriť sa dá aj inak* upozorňujeme na nový text dostupný na našej stránke *Zmenšovanie úlohy štátu*, ktorý dáva odpoveď nielen na otázku, ako znižovať deficit hľadáním zdrojov vo výdavkoch verejnej správy. Ide pritom o popis konkrétnej empirickej skúsenosti reformného programu na Novom Zélande, ktorý priniesol svoje ovocie a môže zároveň slúžiť ako návod pre politikov, keď budú počúvať, čo všetko sa nedá.

V súvislosti s reakciou centrálnych bánk na finančnú a neskôr hospodársku krízu, ktorou bol nákup štátnych a súkromných dlhov, sa neustále vedú polemiky ohľadom budúcich scenárov. Bude viesť takáto politika k znehodnocovaniu alebo naopak k posilňovaniu meny? Na túto otázku hľadáme odpoveď v článku *Inflácia alebo deflácia?*

Po období dažďa vám opäť prajem veľa slnka a pohody pri čítaní,

Richard Ďurana

INESS známkoval volebné programy

Súčasnú hospodársku situáciu štátu vedie k vysokému zadlžovaniu jeho občanov a výhľad na najbližšie roky nie je o nič menej pochmúrny. INESS preto analyzoval volebné programy vybraných politických strán s otázkou, ako sa popasovali s neľahkou úlohou dostať verejné financie pod kontrolu a zároveň zabezpečiť pôdu pre opätovný rast ekonomiky.

Pre hodnotenie programov sme zadefinovali 5 základných oblastí, ktoré sú podľa nášho názoru dnes pre Slovensko kľúčové: rastúci deficit verejných financií, podnikateľské prostredie, ktoré je určujúce pre budúci ekonomický rast, rastúca nezamestnanosť, neudržateľný I. pilier dôchodkového zabezpečenia a zadlžujúce sa zdravotníctvo. Nehodnotíme teda programy ako celok, ale posudzujeme ich na základe schopnosti reagovať na súčasné naliehavé

problémy na Slovensku. Návrhy a postupy jednotlivých strán sme v problémových oblastiach hodnotili klasickým školským známkovaním, ktoré je bližšie popísané v stupnici nižšie. Autori zámerne neudelfujú výslednú známku celému programu, je totiž na každom voličovi, aby zvlášť ohodnotil významnosť jednotlivých oblastí.

Za zásadný nedostatok volebných programov považujeme plošné mlčanie strán v oblasti konkrétnych úspor vo verejných financiách a riešenie nepriaznivej situácie Sociálnej poisťovne. Strany vo svojich programoch ignorujú skutočnosť, že pre slovenské verejné financie dnes **nie je dôležité, kde strany chcú utracať na nových dávkach, ale naopak, kľúčové je, kde strany chcú šetriť**. Pri súčasnej výške deficitu, okolo 4 mld. eur, pritom

nepostačuje napríklad zrušenie Fondu národného majetku, či zavedenie elektronických aukcií. Vyrovnanie rozpočtu vyžaduje ďaleko vyššie úspory, ak nemá byť dosiahnuté zvyšovaním daní, ktoré by ohrozilo slovenskú konkurencieschopnosť. Také šetrenie vyžaduje aj úpravy v transferoch a dávkach obyvateľstvu. O tom sa môže presvedčiť každý volič, keď sa v aplikácii Nakúp si svoj štát, na portáli www.cenastatu.sk, pokúsi navoliť služby štátu tak, aby boli dohromady nižšie o spomínané 4 mld. eur.

Strany tiež nevyužili možnosť získať mandát voličov na úpravy priebežného dôchodkového systému (I. piliera). Opatreniam v tejto oblasti sa strany vyhýbajú. S výnimkou strany Most žiadna strana nenačrtla konkrétnejšie obrysy, ako by mal byť prvý pilier upravený, aby neúmerne nezaťažoval štátny rozpočet a nevyžadoval v budúcnosti zvyšovanie daní. Volič, ktorý by si chcel vyberať na základe postupu strany v tejto oblasti, v podstate nemá na výber.

Kvalita podnikateľského prostredia bude kľúčová v snahe udržať si konkurencieschopnosť a udržateľný hospodársky rast. V tejto oblasti ponúkajú najmä opozičné a mimoparlamentné strany opatrenia, ktoré by viedli k zlepšeniu súčasnej situácie. Komplexnosťou opatrení v tejto oblasti vyniká najmä strana Sloboda a Solidarita, ktorá by v prípade, že by sa jej podarilo navrhnuté opatrenia presadiť, významne uľahčila podnikanie na Slovensku a odstránila mnohé existujúce deformácie trhu.

Rastúca nezamestnanosť je jedným z najpálčivejších problémov na Slovensku a je tiež najsilnejším spojovadlom medzi politikmi a občanmi Slovenska, pretože strata zamestnania a nemožnosť uplatniť sa na trhu práce sa ľudí existenčne dotýka tu a teraz. Preto väčšina strán na tento problém vo svojom programe reaguje. Systémové riešenia ponúkajú hlavne opozičné parlamentné strany a mimoparlamentné strany.

INESS považuje za najdôležitejšie problémy v slovenskom zdravotníctve rastúce zadlžovanie poskytovateľov, nejasnú úlohu zdravotných poisťovní v systéme a rozpor medzi rozsahom zdravotnej starostlivosti, na uhradenie ktorej má občan nárok z verejných zdrojov a dostupnými financiami v systéme. Väčšina strán tieto problémy ani nedokázala identifikovať. Predstavivosť strán v oblasti zefektívňovania fungovania poskytovateľov

zdravotnej starostlivosti končí pri zavádzaní platby za diagnózu (DRG systém) alebo systému elektronického zdravotníctva.

Krátke komentáre k návrhom strán v jednotlivých oblastiach nájdete v prílohe k tlačovej správe na stránke www.iness.sk.

Bratislava, 11.5. 2010

Tabuľka: Sumár hodnotenia volebných programov

Problém / Strana	smer	SDKÚ	S	KDH	MSR	saS	MOST	HID
Rastúci deficit verejných financií	4	3	5	3	4	3	3	
Podnikateľské prostredie	5	2	5	2	3	1	2	
Rastúca nezamestnanosť	5	2	3	2	2	1	4	
Neudržateľný I. pilier dôchodkového zabezpečenia	4	3	5	3	4	3	2	
Zdravotníctvo	5	3	5	3	4	3	4	

Stupnica:

- 1 – Strana identifikovala problém a navrhuje konkrétne opatrenia, ktoré vedú k zlepšeniu situácie v danej oblasti
- 2 – Strana identifikovala problém, riešenia sú však buď čiastočné, alebo ich uplatnenie znamená len krátkodobé zlepšenie situácie v danej oblasti
- 3 – Strana navrhuje opatrenia, ktoré udržiavajú súčasný problematický stav
- 4 – Strana nenavrhuje konkrétne opatrenia, ktoré by dokázali zastaviť zhoršujúci sa stav v danej oblasti
- 5 – Strana navrhuje opatrenia, ktoré vedú k zhoršovaniu súčasného stavu

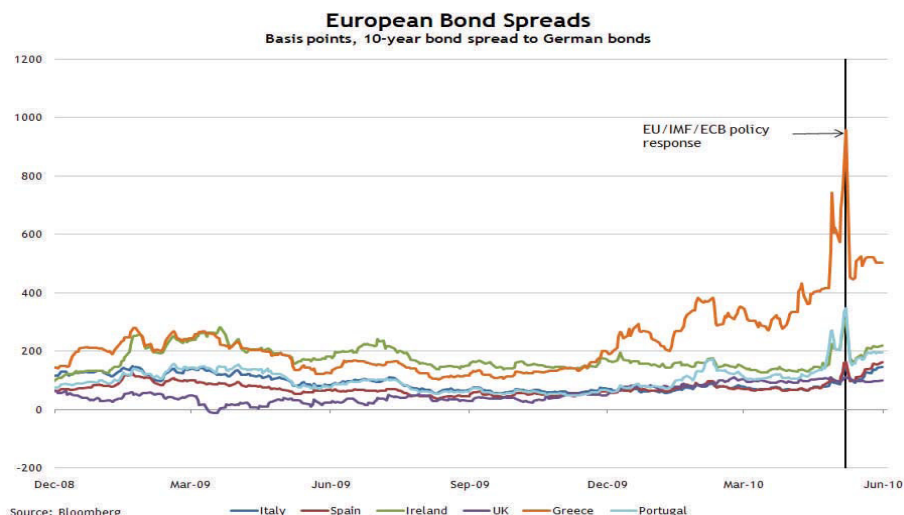
Strana SNS do 10.5. 2010 nezverejnila svoj volebný program v elektronickej forme, preto nebola hodnotená.

Porovnanie

Plán nefunguje

Prísľub obrovského množstva eur a nákupy Európskej centrálnej banky neprinášajú vytúžené výsledky. Trhy dlhopisov krajín eurozóny sa do normálu nedostali a nepomohli ani ohlásené škrty v rozpočtoch Španielska, Portugalska a Talianska. Po poklese napätia hneď po oznámení masívnej intervencie (vertikálna čiara) rozdiely medzi výnosom nemeckých dlhopisov a výnosmi dlhopismi problematických krajín eurozóny opäťovne rastú. Tu je vývoj v spreadoch 10 ročných dlhopisov oproti nemeckej alternatíve:

Graf prebratý z Calculated RISK

Výdavky štátu

Príspevok politickým stranám

Výška príspevkov: 35,5 mil. eur (za obdobie 2006-2010)

Vrátane príspevkov Komunistickej strane a Slobodnému fóru, ktoré sa nedostali do parlamentu.

Popis: Slovenský daňový poplatník významnou čiastkou prispieva na činnosť politických

strán, bez ohľadu to, či s ich činnosťou sympatizuje, alebo nie (podobne ako podporuje činnosť náboženských organizácií). Jedným z argumentov pre daňovú podporu politických strán je snaha zabezpečiť transparentné financovanie. Problémy s deklarovaním financovania dvoch najväčších slovenských strán však ukazujú, že tento argument v slovenských podmienkach nie je naplnený.

Primeraná miera transparentnosti sa dá dosiahnuť aj pri systéme, v ktorom strany nedostávajú transfery od daňových poplatníkov (viď USA). Politická strana je predovšetkým združením jednotlivcov založená s účelom presadzovania ich vlastných záujmov. Preto je primeraná požiadavka, aby sa hlavne jej členovia podieľali na jej financovaní.

Koľko dostali parlamentné strany za uplynulé volebné obdobie (v eurách)						
strana	percentá	mandáty	za hlasy vo voľbách	Na činnosť	Na mandát	Spolu
Smer	29,14	50	3,85 mil.	3,85 mil.	2,92 mil.	10,63 mil.
SDKÚ	18,35	31	2,42 mil.	2,42 mil.	2,07 mil.	6,93 mil.
SNS	11,73	20	1,55 mil.	1,55 mil.	1,37 mil.	4,48 mil.
SMK	11,68	20	1,54 mil.	1,54 mil.	1,51 mil.	4,60 mil.
HZDS	8,79	15	1,16 mil.	1,16 mil.	1,28 mil.	3,60 mil.
KDH	8,31	14	1,09 mil.	1,09 mil.	1,06 mil.	3,26 mil.
KSS	3,88					1,03 mil.
SF	3,47					0,92 mil.

Zdroj: Pravda, Nový čas

Účet odchádzajúcej vlády - Plytvanie štátu, roky 2007 - 10

V roku 2010 minie slovenská vláda o tretinu viac ako získa z príjmov. Ak by mala dosiahnuť vyrovnaný rozpočet, rok by musel byť o 5 mesiacov dlhší, aby občania stihli na daniach zaplatiť hodnotu plánovaného schodku 3,75 mld. eur.

Medzi výdavkami pritom nie sú žiadne významné jednorazové položky ako v iných krajinách poznačených deficitmi typu záchrana bankového sektora či náklady na obnovu povodňami zničenej krajiny. Znižovanie schodku je možné dosiahnuť len zvyšovaním daňových príjmov, znižovaním výdavkov alebo ich vzájomnou kombináciou.

Rast daňových príjmov môže vyplývať z hospodárskeho rastu, avšak schodok je dnes už tak vysoký, že ani rast zamestnanosti o 100 000 zamestnancov ho nedokáže znížiť o viac ako tretinu. Preto ak nemá dôjsť k zvyšovaniu daňových sadzieb, ktoré by v prípade nepriamych daní postihlo všetkých občanov Slovenska, a v prípade priamych by obmedzilo našu konkurencieschopnosť v čase klesajúcich zahraničných investícií, je potrebné znížiť súčasnú výšku výdavkov. Nasledujúci prehľad účtu plytvania a klientelizmu končiacej vlády pod vedením Roberta Fica podáva zrozumiteľnú informáciu, aké sú rezervy verejných rozpočtov pri obstarávaní a nakladaní s verejnými zdrojmi.

V projekte „Plytvanie štátu“ INESS monitoruje medializované kauzy plytvania, podozre-

nia z klientelizmu a súdnych sporov v hlavných slovenských printových médiách. Za obdobie úradovania dosluhujúcej vlády sme zaznamenali nasledujúce objemy v týchto kategóriách:

Uvedené objemy vyjadrujú súčet záznamov databázy Plytvanie štátu, ktoré sa viažu k udalostiam z obdobia január 2007- marec 2010, a kauzy sú dostatočne uzavreté či vyjasnené. Množstvo prípadov plytvania dosiaľ nebolo ukončených či odhalených, a preto môžeme predpokladať, že konečná suma bude ešte vyššia.

Hodnota plytvania v objeme 500 mil. eur

predstavuje sumu, o ktorú mohli byť výdavky štátu v tomto období nižšie, ak by existovali účinné pravidlá efektívneho obstarávania a nakladania so štátnym majetkom. Kategória klientelizmus predstavuje hodnotu obstarávania, v ktorom nebola v plnej miere uplatnená snaha zabezpečiť tovar alebo službu štátu za čo najnižšiu cenu a existuje vážne podozrenie z uprednostnenia spriatelenej firmy alebo osôb.

Hoci v tomto prípade nie je možné jednoznačne určiť, k akej úspore by došlo, ak by boli zamestnanci štátu motivovaní obstarávať najlacnejšie, aj pri optimistickom predpokla-

PLYTVANIE

14.01.2009	221 000 000	Vybudovanie mýtného systému – SkyToll –rozdiel ponúk
18.06.2009	59 250 000	Predaj emisií - Interblue Group
23.03.2010	16 500 000	Sociálne dávky - elektronické služby inf.sys. - MPSVaR
24.07.2009	15 000 000	Predražený Národný futbalový štadión
02.03.2007	12 945 628	Nákup pozemkov pre stavbu rýchloelektricky
02.01.2010	8 298 480	Nevýhodný predaj pozemkov a budovy v Banskej Bystrici
29.10.2009	5 600 000	Predražená zákazka na správu informačnej siete v enviro-rezorte
02.07.2009	5 327 971	Lesy SR – plytvanie
09.03.2010	3 779 552	Nástenkový tender SNS – preinvestované prostriedky
13.07.2009	4 945 894	Nesprávne použitie likvidačného zostatku Veriteľa dec. 2006

de, že predraženie predstavuje 30% hodnoty, by sa jednalo o hodnotu presahujúcu 130 mil. eur ročne.

Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že suma možných úspor z plytvania a klientelizmu (vo výške jednej tretiny) po prepočítaní na jeden rok cca. 155 mil. eur nie je dostatočná v porovnaní s výškou deficitu. Treba však mať na pamäti dve skutočnosti.

Ak by štát chcel porovnateľnú sumu získať z dane z príjmov fyzických osôb, musela by sadzba vzrásť minimálne na 21%.

V projekte Plytvania štátu tiež zaznamenávame len odhalené a zdokumentované prípady plytvania a klientelizmu. Skutočný rozsah je podstatne vyšší, o čom svedčí aj hodnota verejného obstarávania či súdnych sporov, ku ktorým nedošlo vďaka investigatívnej práci médií alebo zásahu zo strany Úradu pre verejné obstarávanie. V období 2007-2010 to bolo **379 568 150 eur**. Tieto kauzy sa v databáze Plytvania nachádzajú, ale nie sú zahrňané do konečného súčtu. Nakoľko média ako aj štátne kontrolné úrady nemajú dostatok informácií a prostriedkov, aby mohli sledovať všetky výdavky štátu, môžeme predpokladať, že predražená je ďaleko väčšia časť nákupov vlády. Ak by sme predpokladali, že prijatím vhodných limitujúcich a motivačných opatrení by došlo k úsporám vo výške 15%, tak pri ročnom obstarávaní v sume 4,170 mld. eur by išlo o úsporu 625 mil. eur, čo predstavuje zníženie schodku verejných financií takmer o pätinu.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že vláda má ešte stále veľký priestor na šetrenie vo svojich výdavkoch, ku ktorému by malo dôjsť pred úvahami o zvyšovaní daní. No ani efektívnejšie obstarávanie a nižšie plytvanie nepostačuje na elimináciu deficitu a vláda bude musieť v záujme znížovania deficitu škrtať aj v iných výdavkoch.

Nasledujúce tabuľky poskytujú prehľad vybraných veľkých prípadov plytvania, podzrenia z klientelizmu a tiež prípadov, v ktorých nedošlo k plytvaniu vďaka medializácii problematických nákupov a obstarávania. Sumy sú v eurách a dátum predstavuje deň, kedy sme na základe dostatočného množstva informácií prípad zaradili do databázy.

Bratislava, 3.6. 2010

PODOZRENIE Z KLIENTELIZMU

30.04.2009	75 000 000	Prestavba zimného štadiónu O. Nepelu - firma p. Širokého
22.10.2009	28 789 000	Kontrola výberu mýta - Logica
15.10.2009	20 000 000	Tender na sanitky
17.09.2009	18 000 000	Nákup vysielaciek, Ministerstvo obrany
01.04.2009	16 600 000	Predaj lesných pozemkov, mesto Košice
10.02.2010	15 242 648	Slovenský pozemkový fond - reštituenti
27.02.2008	14 072 936	Zákazky Národnej diaľničnej spoločnosti bez verejnej súťaže
03.09.2009	10 500 000	Stravné lístky - DOXX blízky SNS
01.03.2008	9 958 176	Výstavba administratívnej budovy bez výberového konania, Trenčín
16.04.2009	9 000 000	Predaj pozemkov pod PKO v Bratislave bez verejnej súťaže
26.11.2009	8 600 000	Podpora turizmu - dotácie len pre podporovateľov vládnych strán
03.07.2009	5 642 966	Výber firmy Ikores na vybudovanie druhého odletového mostu na Bratislavskom letisku bez verejnej súťaže

PREDÍDENIE PLYTVANIU A KLIENTELIZMU VĎAKA ZÁSAHOM MÉDIÍ

13.08.2009	85 420 000	Odvoz a likvidácia popolčeka zo štátnych teplárenských spoločností
25.02.2008	82 984 797	Stravné lístky - Doxx
25.04.2009	54 072 894	Nástenkový tender Ministerstvu výstavby a reg. rozvoja
04.12.2007	49 359 357	Pôda reštituentom - Pozemkový fond
18.01.2008	31 335 059	Predražené odpratávanie snehu v areáloch armády
29.12.2008	29 874 527	Informačný systém a školenie pre Pôdohospodársku platobnú agentúru
21.07.2009	20 000 000	Tender štátnej záchranej služby v Bratislave na nákup sanítiek
18.01.2008	14 339 773	Upratovanie kasární Ministerstva obrany
17.02.2010	4 500 000	Predražené merače alkoholu v krvi na ministerstve vnútra

Rast zamestnanosti deficit nevyhuluje

Radovan Ďurana

Kandidujúce strany sa vo svojich volebných programoch spoliehajú hlavne na to, že so schodkom rozpočtu zatočia vyšším výberom daní od občanov. To je mimochodom najdôležitejší postoj, ktorí zdieľajú so súčasťou vládou.

Nemusí ísť pritom o zvyšovanie sadzieb, pomôcť má zlučovanie a zjednodušenie výberu daní a odvodov, rozširovanie vymeriavacieho základu (o tom sa nehovorí nahlas), postihovanie neplatičov, ale hlavne, vyššia zamestnanosť a hospodársky rast. Ako ilustráciu môžeme použiť tento výrok:

„Radičová pripustila, že na spomalenie zadlžovania Slovenska je potrebné šetrenie vo výdavkoch štátnej správy. SDKÚ-DS naopak neplánuje znižovať náklady na štátnu sociálnu pomoc, hoci by chcela zmeniť pravidlá na

vyplácanie dávok. Mali by vraj byť adresnejšie. **„Základ ale je, aby ste z neplatičov a ľudí bez práce mali ľudí s prácou a teda platiacich dane a odvody,**“ poznamenala približne mesiac pred parlamentnými voľbami.“

Lenže ani táto zmena so schodkom nezatočí. Nasledujúci prehľad ukazuje prečo.

Predpokladajme, že v decembri by si našlo prácu 100 000 dnes nezamestnaných ľudí. To je rozdiel medzi priemerným počtom zamestnaných v roku 2009 a 2008. Všetci boli predtým poberateľmi dávky v hmotnej núdzi. Aby toho optimizmu zas nebolo príliš, tak predpokladajme, že sa zamestnajú za priemernú mzdu 600 eur. Aby ale bilancia štátu vyzerala lepšie, tak budeme predpokladať, že nikto z nich si nespóruje v druhom pilieri.

Odvody a dane štátu z miezd vyššieho počtu pracujúcich sa v roku 2011 zmenia takto:

Príjmy štátu zo mzdy	
Hrubá mzda zamestnanca	600
Odvody a dane z príjmu	326,58
Počet zamestnancov	100 000
Príjmy štátu za rok	391 896 000

Štátny rozpočet však zároveň ušetrí na výdavkoch na hmotnú núdzu a zdravotné poistenie pred tým nezamestnaných občanov (DHN 185,19 eur na občana):

Úspory štátu	
Dávka v hmotnej núdzi	222 228 000
Zdravotné odvody	43 747 200
Spolu	265 975 200

Keďže však čerství zamestnanci budú viac mŕňať, štát si polepší aj cez vyšší výber DPH

Inflácia alebo deflácia?

Andrej Ančina

Odkedy vlády a centrálné banky v reakcii na vypuknutie krízy začali nakupovať súkromné a štátne dlhy a prudko znížili úrokové sadzby, ekonómovia diskutujú o tom, či nás čaká inflácia, alebo deflácia. Kríza odštartovala dlhodobý trend znižovania dlhov tak v súkromnom, ako aj v štátnom sektore. Tento trend bude v nasledujúcich rokoch pokračovať nezávisle na tom, či sa príliš vysoké dlhy v oboch sektoroch budú riešiť splácaním dlhov, ich zrušením (bankrotom alebo reštrukturalizáciou) alebo znižovaním kúpnej sily peňazí.

V súkromnom sektore sa pred krízou začalo množstvo investícií, ktoré sa neskôr ukázali ako nevhodné. Tí, ktorí do týchto projektov investovali prišli, o svoje úspory. Veľa firiem skrachovalo, zvýšila sa nezamestnanosť a znížila spotreba. Namiesto naberania nových úverov firmy a domácnosti znižujú svoju zadlženosť. Aby firmy prežili, znižujú marže a zvyšujú produktivitu (aj prepúšťaním). Domácnosti znižujú spotrebu, zvyšujú úspory, a predávajú niektoré spotrebné tovary (napr. autá) a nehnuteľnosti nakúpené pred krízou. Výsledkom je pokles cien.

Na druhej strane štáty reagujú na krízu zvyšovaním zadlženosti a zamestnanosti v štátnom sektore a rozširovaním sociálnych dávok. Aby zachránili súkromné firmy pred bankrotom a zabránili krátkodobo ešte väčšiemu nárastu nezamestnanosti a sociálnych nepokojov, vlády a centrálné banky nakupujú dlhy súkromných firiem a podiely v nich. Navyše centrálné banky nakupujú aj štátne dlhopisy, t.j. monetizujú štátny dlh. Objem peňazí v ekonomike sa výrazne zvyšuje. Ak je inflácia zvyšovanie objemu peňazí v ekonomike a zvyšovanie cien je príznakom inflácie, prečo ceny výrazne nerastú?

Firmy, ktoré dostávajú peniaze od štátu, ich namiesto nových investícií používajú na splácanie dlhov. Aj keby firmy chceli nabrať nové úvery, banky radšej peniaze od štátu držia ako rezervy voči očakávaným budúcim

stratám. Zvyšuje sa vôbec objem peňazí v ekonomike, ak banky novovytvorené peniaze držia u seba? Skúsenosť z posledných dvadsiatich rokov z Japonska ukazuje, že ak sa súkromné firmy rozhodnú znižovať svoju zadlženosť, ani menová politika veľmi nízkych úrokových sadzieb ich nepresvedčí, aby začali nabrať nové dlhy. Ani po dvadsiatich rokoch monetizovania štátnych a súkromných ("kvantitatívne uvoľňovanie") dlhov a zvýšenia štátneho dlhu zo 60 % na 200 % HDP nie sú v Japonsku inflačné tlaky dostatočne silné na to, aby zásadne pretlačili deflačné tlaky vyplývajúce so znižovania dlhov v súkromnom sektore a spôsobili výrazne zvýšenie cien. Japonci naďalej pokračujú v nakupovaní nízkoúročených dlhopisov vlastnej vlády. Je ale jasné, že jedného dňa im trpezlivosť dôjde. Vtedy by v Japonsku a v krajinách, ktoré sa vydali na podobnú cestu, mohli okrem úrokových sadzieb náhle prudko stúpnuť aj očakávania budúcej inflácie. Dnešné ekonomiky sú vysoko komplexné a vzájomne závislé a to ich robí menej predvídateľnými a náchylnejšími k väčším výkyvom. Nie je preto nepredstaviteľné, že by sme prešli vďaka náhle zmeneným predpokladom obyvateľstva o budúcej inflácii z nulovej inflácie rovno na hyperinfláciu. Dejiny nás učia, že to, čo sa stalo v minulosti sa môže stať dnes v ešte divokejšej verzii. Centrálni bankári sa pohrávajú s ohňom a pravdepodobne si to ani neuvedomujú.

Ako ukazuje príklad Grécka, štátu stačí aj verejný dlh okolo 120 % HDP na to, aby skrachoval. Ak by Grécko dnes nebolo v Eurozóne a nikto (ani MMF) by ho (dočasne) nezachránil, malo by dve možnosti. Buď by začalo masívne monetizovať verejný dlh, alebo by časť dlhu nesplatilo, prípadne oboje. V prípade masívnej monetizácie by sa grécka mena výrazne oslabila a ceny dovážaných výrobkov by sa automaticky zvýšili. Domáce výrobky by zdraželi tiež, pretože by sa zvýšili ceny dovážaných surovín a výrobkov potrebných na ich výrobu. Navyše by sa gréckym výrobcom

tovarov, o ktoré je v zahraničí záujem, viac oplátilo predávať ich za meny, ktoré by proti gréckej mene výrazne posilnili. Ak by Gréci chceli naďalej kupovať tieto výrobky, museli by si doplatiť. Časť štátneho dlhu by sa tak splatila vo forme vyšších spotrebiteľských cien a znehodnotením úspor.

Druhá možnosť je, že štát by jednoducho vyhlásil, že nesplatí časť dlhu, a prepustil mnohých zamestnancov v štátnej správe a začal hospodáriť s prebytkami. V tomto prípade by grécki občania vlastníci štátne dlhopisy prišli o časť svojich úspor, banky vlastniace veľa štátneho dlhu by skrachovali a nezamestnanosť a sociálne nepokoje by sa výrazne zvýšili. Politicky najpriechodnejšie riešenie by bolo nesplatiť časť dlhov voči zahraničným veriteľom a monetizovať domáci dlh. Tým by síce politici riskovali menovú krízu, a prípadne hyperinfláciu, ktorá by ekonomiku už úplne položila, ale táto hrozba by ich od monetizovania neodradila. Je možné že by sa z toho dostali "len" s vysokou infláciou, a z tej by mohli viniť špekulantov. Navyše, ak by im to "vyšlo", nezamestnanosť by pravdepodobne z krátkodobého hľadiska bola nižšia, ako v predchádzajúcom variante - ten by mal totiž za následok okamžitý nástup na pochod slzavým údolím.

Je jasné že Grécko nebude poslednou krajinou s problémami s verejným dlhom. Priemerné verejné zadlženie krajín OECD tento rok prvý raz presiahlo 100 % HDP. Navyše mnohé z vyspelých krajín majú kvôli dlhodobu neudržateľne nastaveniam dôchodkových, sociálnych a zdravotných systémov nepokryté budúce záväzky v omnoho vyšších sumách. Keď začnú mať problémy s verejným dlhom USA, Japonsko a veľké európske krajiny, nikto nebude dosť veľký na to aby ich zachránil - budú si to musieť riešiť sami a okamžite. Najneskôr vtedy sa dozvieme odpoveď na otázku "inflácia, alebo deflácia?".

Zmrazovanie platov? Šetriť sa dá aj inak

Juraj Karpiš

Mnohé európske štáty majú vážne finančné problémy. Socializácia strát súkromných finančných inštitúcií, rastúca nezamestnanosť a voličsky populárne, no vzhľadom na demografiu neudržateľné sociálne systémy, odsávajú krv súkromnému oslíkovi, ktorý celú ekonomiku nesie na chrbte.

Vlne bankrotov možno zabrániť len zosúladením verejných príjmov a výdavkov. Tá ľahšia cesta sú vyššie dane. Táto možnosť sa spomína už aj na Slovensku. No dá sa aj inak.

Inšpiráciou môže byť radikálna reforma štátnych služieb na Novom Zélande z roku 1984. Tento príklad ukázal, že úspory vo verejnom sektore môžu ísť omnoho ďalej, ako je dočasné zmrazenie platov štátnych zamestnancov.

Maurice P. McTigue, bývalý minister výstavby a rozvoja a jeden z aktérov týchto zmien: „Otázkou bolo, ako dosiahnuť zníženie výdavkov a daní. V takejto situácii je potrebné zistiť, aká je návratnosť vynaložených peňazí.

Za týmto účelom sme implementovali novú politiku, podľa ktorej by peňažné prostriedky neboli jednoducho alokované rozpočtovým inštitúciám, ale namiesto toho bol uzavretý kontrakt s výkonnými riaditeľmi týchto inštitúcií, v ktorom bolo jasne vytýčené, čo očakávame za poskytnuté peniaze.

... Keď sme s týmto procesom začínali na ministerstve dopravy, malo 5 600 zamestnancov. Keď sme skončili, bolo ich 53. Keď sme začínali so štátnou Lesnou službou,

bolo tam 17 000 zamestnancov. Keď sme skočili, bolo ich 17. Neskôr sme to aplikovali na ministerstvo výstavby, kde pracovalo 28 000 zamestnancov.

Kedysi som bol ministrom výstavby a skončil som tam ako jediný zamestnanec. Dosiahli sme celkovú redukciu v štátnej správe asi 66 percent, meranú na základe počtu za-

mestnancov... prebytky vo verejných financiách sme použili na splácanie dlhu, čím poklesol z 63 percent na 17 percent HDP. Zvyšok prebytku sme minuli každý rok na daňové úľavy."

SME 7. 6. 2010

Neprijemná rozpočtová realita

Radovan Ďurana

Politické strany sa spoliehajú na zázračný rast príjmov štátneho rozpočtu. Setriť sa im nechce.

Viete, koľko politických strán má vo svojom volebnom programe uvedený ako cieľ vyrovnaný rozpočet alebo zastavenie zadlžovania? Z tých, ktoré majú šancu dostať sa do parlamentu, okrem jednej všetky.

Viete, koľko z nich by podľa opatrení vo volebných programoch dosiahlo vyrovnaný rozpočet v horizonte štyroch rokov? S najväčšou pravdepodobnosťou ani jedna. Úspechom bude, ak sa budúca vláda dostane na konci obdobia pod trojpercentný schodok.

Matematika to pritom nie je zložitá, stačí porovnať tempo rastu príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu za posledné obdobie. Daňové príjmy vlády v minulom roku klesli oproti roku 2008 o 11 percent. V tomto roku to tiež nevyzerá ružovo, v polovici mája sú dokonca nižšie o 10 percent v porovnaní s minulým rokom.

Na zázrak sa spoľahnúť nedá

Oproti tomu stojí prudký rast výdavkov štátneho rozpočtu. Nebudeme brať do úvahy výdavky financované z eurofondov, lebo tie sú rozpočtovo neutrálne, to, čo odíde, muselo predtým pritecť z Bruselu (samozrejme, s výnimkou „prekvapení“ typu sociálne podniky).

Očistené výdavky vzrástli v porovnaní s rokom 2008 o 20 percent. Ak dáme pokles príjmov a rast výdavkov dohromady, rozpo-

čet má diery ako hrom, ktorú by sme zaplatili vtedy, ak by sme dane a odvody platili o päť a pol mesiaca dlhšie. Alebo inak, ak by budúca osvietená vláda ušetrila zhruba 3,7 miliardy eur.

To by dosiahla napríklad vtedy, ak by neminula ani cent na vzdelávanie a ani cent na zdravotníctvo. Úspory v tomto rozsahu sa predstavujú ťažko, ale emócie bokom, schodok je realitou.

Na spásonosný zázrak v podobe prudkého rastu daňových príjmov sa spoliehať nedá, hoci tak robia v podstate všetky strany.

Ilustrovať to môžeme na jednoduchých prepočtoch. Ak by aj konečne vyšlo slnko a európsky zákazník by sa opäť rozhodol na dlh masívne nakupovať tovary vyrobené na Slovensku, čo by dalo prácu 100-tisíc ľuďom, nestačilo by to.

Ak by aj všetci títo noví zamestnanci dostávali za svoju prácu priemernú mzdu a zároveň by celú novú hotovosť utratili doma, znížili by schodok o jednu miliardu, necelú tretinu. V tom sú už, samozrejme, zahrnuté úspory na ušetrných dávkach v hmotnej núdzi či zdravotnom poistení, ktoré za nich formálne uhrádzal štát. Sú v tom aj vyššie príjmy štátu z daní odvádzaných firmami.

Rastom počtu zamestnancov o 100 000 by sme sa vrátili na úroveň roku 2008, v ktorom štátnu pokladnicu museli pre rast príjmov nahradiť veľkosťou XXL. Daňové príjmy sú dnes jednoducho hlboko pozadu. Výdavky štátu dosiahli taký veľký náskok, že ak by

sme ich dnes zmrazili, museli by príjmy rozpočtu (bez transferov z Európskej únie) rásť každoročne o sedem percent, aby výdavky dobehli za päť rokov!

Opantani závojom

Lenže zmraziť výdavky nebude vôbec jednoduché, pretože budúce vlády budú čeliť minimálne trom istotám. Rastu výdavkov na obsluhu štátneho dlhu, zvyšovaniu dôchodkov prinajmenšom o polovicu inflácie (dotácia Sociálnej poisťovne) a splátkam PPP projektov, ktoré presiahnu 700 miliónov eur ročne.

Ak si chcete nájsť volebný program strany, ktorý by obsahoval konkrétne úspory v tejto výške, budete hľadať márne.

Volebné programy a kampaň jednoducho opantali závoj ľahkosti ekonomického rastu, ktorý vyrieši všetky problémy. Paradoxne, je to ten istý závoj, ktorým sa prikrývajú súčasné ministerstvo financií a vláda.

Čím skôr sa podarí tento závoj strhnúť, a začne sa rozpočet osekávať hrubou sekerou, tým nižšia bude pravdepodobnosť zvyšovania daní.

SME, 26. 5. 2010

Najprv si treba upratať doma

Juraj Karpíš

Tak už všetci vieme, ako si žijú grécki dôchodcoví, koľko tam zarába armáda štátnych zamestnancov a akí nezodpovední sú tamojší politici. Vďačnou predvolebnou témou sa dali uniesť aj naši volení zástupcovia, no v spravodlivom hneve zabúdajú na jednu vec. Na to, aby niekomu mohli dávať lekcie zo zodpovednej fiškálnej politiky, si musia najprv upratať vlastný dvor.

Gréci štatistiky falšovali, my ich ignorujeme. Naše ministerstvo financií nie a nie pred voľbami zvolať daňový výbor, ktorý by oficiálne

potvrdil nečakane zlý tohtoročný vývoj verejných financií a ukázal by konkrétne výsledky krízových opatrení našej vlády.

Čakanie na Godota prerušili niektorí členovia výboru samostatným zverejnením svojich prognóz. Ich odhady verejného deficitu sú vyššie ako 6 percent HDP, pritom oficiálna prognóza vlády je 5,5 percenta. Pesimistickejšie odhady hovoria o 7,3 percenta či dokonca 7,5 percenta. Pri deficite vo výške 7,3 percenta HDP presiahnu verejné výdavky príjmy štátu až o 4,9 miliardy eur. Lekcie

z verejných financií teda Grékom dávajú politici, ktorým sa tento rok napriek rastu ekonomiky o 2,8 percenta pravdepodobne podarí vo verejných financiách väčšia sekera ako v krízovom roku 2009, keď ekonomika medziročne klesla o 4,9 percenta a deficit dosiahol 6,77 percenta HDP.

Neschopnosť našich politikov racionalizovať verejné výdavky každého občana iba za tento rok zadlží o 222 eur viac, ako sa plánovalo v rozpočte. Porovnajme to so 150 eurami na hlavu, ktoré pošleme počas nasledujúcich

troch rokov do Grécka. Pritom riešenie tohto problému majú na rozdiel od gréckej krízy naši politici vo svojich rukách.

Kto je bez viny, nech hodí kameňom. Pri kameňovaní rozhadzovačských Grékov by sa tak slovenské vládne strany namiesto silných

rečí o domácich úlohách či „sociálnom systéme, na ktorý Gréci nemajú“, mali potichu pýriť.

SME, 10.5. 2010

Z dažďa pod odkvap?

Radovan Ďurana

Keď v januári posielalo Počiatkovo ministerstvo do Bruselu dokument, v ktorom sa Slovensko hlásilo k „ambicióznemu“ cieľu znížiť do roku 2012 diery vo verejných výdavkoch na 3 % ročného výkonu celej krajiny, nevyšli si pochvalu, skôr naopak: Slušné upozornenie, že papier síce znesie všetko, ale optimizmu v raste daňových príjmov je priveľa. Komisia preventívne natiahla odhad nášho pobytu na trestnej lavici medzi narušiteľmi Paktu rastu a stability o ďalší rok.

V stredu Komisia sprchu ešte schladila, keď odhad koncoročného schodku navýšila z rozpočtovaných 3,7 miliardy eur na rovné 4 miliardy. Už druhý rok po sebe sa pritom nehráme o fazuľky. Rok by musel byť takmer o polovicu dlhší, aby sme tú sumu na daniach zaplatili.

Niežby to bola nejaká prekvapivá správa. To len minister financií odmieta dať súhlas na zvolanie daňového výboru, ktorý by negatívny vývoj verejných rozpočtov oficiálne priznal. Doteraz sa vyhovára na chýbajúcu prognózu Komisie a Národnej banky Slovenska, hoci v minulých rokoch mu ich absencia vôbec neprekážala. Pravdepodobnosť, že výbor zvolá v rozumnom čase, je minimálna z dvoch dôvodov. Národná banka sa (pravdepodobne zhodou okolností) chystá zverejniť svoju prognózu až v júni (minulý rok tak urobila na začiatku apríla) a teda výho-

vorka bude naďalej platiť. Druhým dôvodom sú už zverejnené prognózy deficitu alebo indície štyroch z piatich neštátnych členov tohto výboru. Ani jedna nie je nižšia ako 6 %, a najväčší skeptici varujú pred rizikom prekročenia - 7 %.

Skepticizmus je pritom namieste. Daňové príjmy za tretinu roka sú nižšie o 8 % v porovnaní s katastrofálnym minulým rokom. Nelichotivý vývoj síce možno vylepšia dane zaplatené podnikateľmi, ktorí si preložili daňové priznanie na koniec júna, ale nižšie výdavky domácností, rast nezamestnanosti a pomalšie rastúca priemerná mzda nedávajú veľa nádejí na zlepšenie. Predpovedaný najvyšší rast HDP v Únii v tomto roku si tak môžeme strčiť za klobúk, verejná správa každého z nás nechotou šetriť zadlží približne o ďalších 800 eur.

Nová vláda bude pri preberaní žezla stáť už po pazuchy v bahne. Zdedí verejnú správu, ktorá nepostrehla dvojiročnú hospodársku recesiu. Verejnú správu, v ktorej mzdy napriek prudkému prepadu daňových príjmov vzrástli minulý rok o 5 %. Záväzok naďalej zvyšovať dôchodky i napriek tomu, že počet prispievateľov klesol o viac než 100 000 a ich priemerná mzda sa zvýšila len štatisticky, vďaka väčšej váhe zamestnancov s vyššími mzdami. Rast HDP, ktorý bude len slabou ozvenou revu bývalého stredoeurópskeho

tigra.

Vyrovnať rozpočet s týmito parametrami v rámci jedného volebného obdobia bude vyžadovať kus šťastia v podobe nečakaného oživenia zahraničných ekonomík a ochoty najprv priznať skutočný stav, a potom však človek pozrie do volebných programov, vidí tam ďalšie diaľnice, nové a vyššie sociálne dávky, zvyšovanie plátov učiteľov a zdravotníkov. Všetky strany zdôrazňujú zjednotenie výberu daní odvodov, akoby to malo byť nové opatrenie a záruka trvalého rastu príjmov. Mylne. Na druhej strane rozpočtu je však podozrivé ticho. Strany akoby nechceli pochopiť význam slova škrtáť. Vyhýbajú sa konkrétnym návrhom opatrení na znížovanie počtu zamestnancov štátu. Z diaľky obchádzajú úpravy prvého piliera, ktorý má na svedomí podstatnú časť schodku. Populárne sú akurát elektronické aukcie a centrálné obstarávanie. Iste, sú to nevyhnutné opatrenia, ale ani tie nezmenia motiváciu zamestnancov štátu obchádzať zákon a zvyhodňovať známych. Bez škrtania to nepôjde. Strana, ktorá nedokáže vymenovať úsporné opatrenia za 1,5 až 2 miliardy eur, vládu a nás z bahna nevytiahne. Spolieha sa totiž buď na prudký rast ekonomiky, alebo na zvyšovanie daní.

týždeň, 19/2010, 10.5. 2010

Rakúska teória hospodárskeho cyklu – Case Study Írsko

Juraj Karpiš

Expanzia peňažnej ponuky nafukuje bubliny v aktivitách (alebo v štátnej sfére) a vedie k hospodárskym cyklom. Ako uvádza Morgan Kelly na Vox.eu, presvedčili sa o tom aj v Írsku:

„Kľúčom k pochopeniu toho, čo sa stalo v Írsku, je uvedenie si skutočnosti, že každoročný rast hrubého národného produktu tohto keltského tigra, ktorý sa medzi rokmi 1991 a 2006 pohyboval medzi 5 a 15%, pochádzal z dvoch rozličných rozmachov. Prvým bola rastúca zamestnanosť v 90tych rokoch spojená s rastom konkurencieschopnosti a štvornásobným rastom reálneho exportu. Ako Írsko konvergovalo okolo roku 2000 k priemerným úrovňam západoeurópskeho príjmu, mohlo sa očakávať, že rast postupne spomalí na normálne európske úrovne. No nestalo sa, a rast pokračoval vysokým

tempom napriek klesajúcej konkurencieschopnosti až do roku 2007, poháňaný druhým rozmachom v stavebníctve. Tento druhý rozmach, írsku bublinu, analyzujem v nedávnom CERP diskusnom článku (Kelly 2010).

Úverová bublina

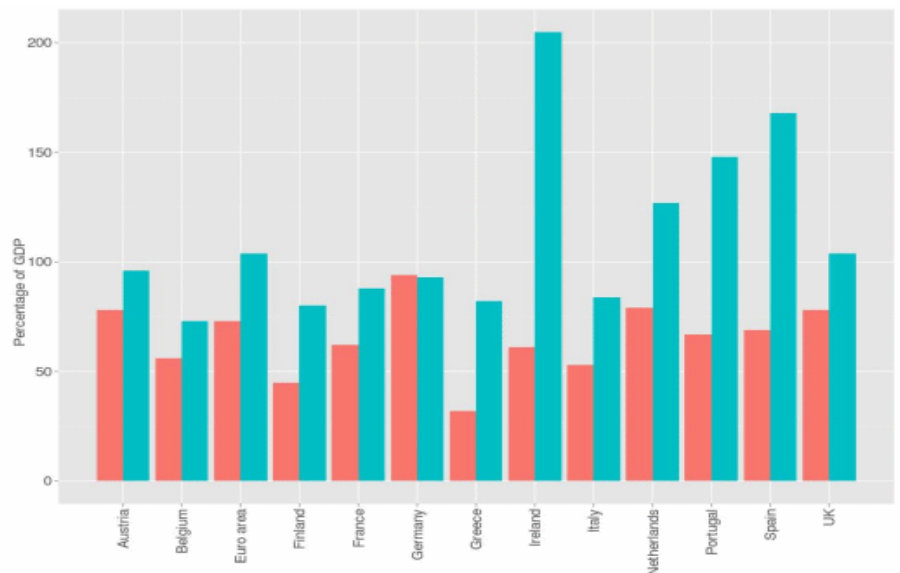
V Írsku sa podiel stavania domov na národnom produkte zvýšil z 5% v roku 1990 (bežná úroveň vo vyspelej ekonomike) na 15% počas vrcholiaceho rozmachu v 2006-2007 s ďalšími 6% pochádzajúcimi z iných odvetví staviteľstva. Íri sa v podstate rozhodli, že na konkurencieschopnosti viac nezáleží a že cesta k bohatstvu spočíva vo vzájomnom predávaní si domov.

Rozmach v stavebníctve bol však poháňaný iným rozmachom a to v bankovom úverovaní. Ako ukazuje obrázok, v roku 1990, keď írsku ekonomika ešte naozaj bola jednou z najlepšie fungujúcich ekonomík sveta, írsku banky požičiavali vzhľadom na medzinárodné štandardy opatrne. Pôžičky nefinančnému súkromnému sektoru boli len 60% HNP,

v porovnaní s 80% vo Veľkej Británii a väčšine krajín eurozóny. Medzinárodný rozmach v úverovaní viedol k rapídne rastu bankových pôžičiek v týchto ekonomikách pričom úvery v roku 2008 dosiahli v priemere až 100% HDP.

Tento nárast je však drobný v porovnaní s tým čo sa udialo v Írsku, keďže tu bankové úverovanie narástlo až na 200% národného príjmu. Írske banky v roku 2008 požičiavali iba realitným developerom o 40% viac a kupujúcim domy o 75% viac (v reálnom vyjadrení) ako požičiavali všetkým dokopy v Írsku v roku 2000.“

Pôžičky domácnostiam a nefinančným spoločnostiam ako percento HDP (HNP v prípade Írska) 1997 a 2008 (pozornému čitateľovi neunikne, že k najvyššej expanzii došlo práve v krajinách PIIGS, pozn. autor)

Národné dopravné ihrisko

Juraj Galvánek

Štúdia Národnej diaľničnej spoločnosti (NDS) o výstavbe dopravných ihrísk (jediného komplexu) za 26 mil. eur je ďalším príkladom vzniku fiktívnych problémov a potrieb, ktoré nikto nepociťuje, kým ich nevymyslí iniciatívny úradník.

O lokalite komplexu sa zatiaľ rozhoduje, napriek tomu je nonsens, aby 5 či 7 ročné deti napríklad zo Záhoria cestovali kvôli nemu niekam na východné Slovensko. Resp. ak by aj bolo umiestnené kdekoľvek na Slovensku, vždy bude z mnohých oblasti Slovenska viac či menej ťažko dostupné. Dopravnú výchovu, ak vôbec má byť štátom nariadená výučba v školách, možno riešiť aj inými prostriedkami. Nič nebráni tomu, aby v rámci dopravnej výchovy dopravný policajt ukázal ako funguje v meste reálna križovatka, prípadne by ju aj na chvíľu demonštratívne riadil, čo je finančne aj prakticky oveľa efektívnejšie. Pre deti je potrebné vedieť ako sa správať v niekoľkých kľúčových situáciách, hlavne vzhľadom na bezpečné prejsenie cesty. Podstatnú úlohu

v dopravnom vzdelávaní aj tak bude hrať výchova v rodine, keďže dieťa prichádza do kontaktu s reálnymi situáciami v živote v nižšom veku takmer výlučne v sprievode rodiča. Dopravné predpisy a spôsob vedenia vozidla sa tiež učí spontánne, ak cestuje s rodičmi v aute. Ak niektorá rodina auto nemá, učenie sa o diaľnici a tuneloch za prvé v reáli nevyužije, pretože s ním aj tak nepríde do kontaktu a za druhé sa to naučí ihneď, ako to bude skutočne potrebné, prinajhoršom v autoškole. Navyše ojedinelý výjazd s určitou praktickou skúsenosťou na Národné dopravné ihrisko bude mať nulový efekt, hlavne, ak sa bavíme o skupinách, ktoré majú s prístupom k podobným informáciám skutočný problém. U týchto skupín totiž dosahuje aj výučba životne dôležitejších vecí, ktoré sú pod taktovkou štátu – napr. čítania a písania - minimálny efekt.

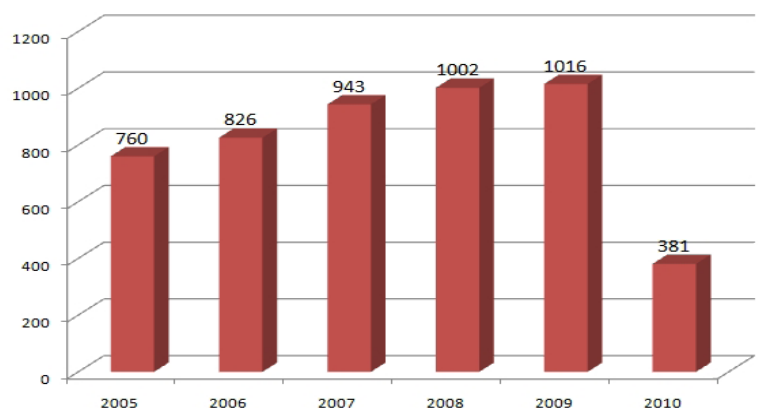
Ešte nepochopiteľnejší je plán vybudovať v rámci tohto komplexu okruh pre pretekárov na motokárach s dĺžkou 1,8 kilometra,

ktorý spíňa súťažné parametre. Existujú predsa súkromní investori ochotní takého okruhu budovať, vid' napríklad Slovakiaring. Ale budovateľský štát nás raz možno obohatiť aj o Národný okruh F1 aj s monopostami na svetovej úrovni, kde si každý bude môcť prísť jazdiť. Alebo národné letisko aj s lietadlami, alebo aspoň ďalších typov dopravných ihrísk pre deti, napríklad železničného, kde by si deti vyskúšali riadenie vlaku, fungovanie výhybiek, semaforov ... Fantázii sa medze nekladú, postačí kreatívny úradník a vznik Národného centra čohokoľvek je zabezpečený. Pri hlboko deficitnom štátnom rozpočte, 380 tisícoch nezamestnaných, či priznaní samotnej NDS o nižšom výbere mýta, je vzhľadom na tieto predpoklady na zamyslenie už len úvaha o podobných megalomanských nápadoch v sume 26 mil. eur. Prípadná výstavba by teda každého daňového poplatníka stála 5 eur. Nehovoriac o tom, že už sme zaplatili za samotnú štúdiu.

Cena štátu

Hotovostné daňové príjmy štátneho rozpočtu zaostávajú za rozpočtom najmä kvôli nízkemu plneniu dane z príjmov právnických osôb. Je to jedna z hlavných príčin, prečo aktuálny schodok štátneho rozpočtu dosahuje tak vysoké čísla. Zrejmy je najmä prepád plnenia v porovnaní s minulým rokom. V zásade existujú len dve možné vysvetlenia. Mnoho ziskových firiem využilo možnosť presunúť platbu dane za rok 2009 na koniec júna tohto roku. Pravdivosť a váha tohto vysvetlenia sa ukáže o necelý mesiac. Druhým možným vysvetlením je nízka báza, to jest malá ziskovosť firiem v roku 2009. Tá je tiež určujúca pre platenie preddavkov v roku 2010. Môžeme prdpokladať, že vo výsledku budú pôsobiť oba faktory. Alarmujúce však je, že Ministerstvo financií doteraz nezverejnilo jedinou vetu, v ktorej by sa súčasný nelichotivý stav pokúsilo vysvetliť.

Daň z príjmov právnických osôb k 4.6. daného roka v mil. eur

INESS v lete organizuje už štvrtý ročník The Liberty Camp Hotel Piatrová, Vrútky, 24 - 30 júna 2010

The Liberty Camp

Explore economics, entrepreneurship and philosophy while practising English

Hotel Piatrová, Vrútky, Slovakia
June 24-30 2010

INESS organizuje vo Vrútkach pri Martine v dňoch 24. až 30. júna už štvrtý ročník podujatia The Liberty Camp. Toto vzdelávacie je určené pre tých, ktorí chcú diskutovať a naučiť sa viac o ekonomii, podnikaní, filozofii a práve. Prednášať budú tak ako každý rok renomovaní lektori z Európy i spoza oceánu. Jazykom celého podujatia je angličtina a opäť očakávame účastníkov z viacerých krajín.

Všetky potrebné informácie spolu s návodom ako sa prihlásiť a fotogalériami z predchádzajúcich kempov nájdete na našej internetovej stránke

www.iness.sk/lec

Účastnícky poplatok je **109 Eur**

Cena zahŕňa ubytovanie, stravu a poskytnuté vzdelávacie materiály. Rezervujte si svoje miesto už dnes!

Lektori na tohtoročnom Liberty Campe:

Glenn Cripe (USA), Andy Eyschen (Austrália), Radovan Ďurana (SVK), Robin Koerner (USA), David Hutzelman (USA), Tom Patterson (USA)

Cena štátu na stredných a vysokých školách

V septembri minulého roku sme učiteľom tristo stredných škôl na Slovensku poslali učiteľský balíček Cena štátu, ktorý im môže pomôcť pri výučbe problematiky verejných financií. V návaznosti na cyklus prednášok, s ktorými sme začali pred rokom, pokračujeme aj v tomto školskom roku s prednáškami pre učiteľov a pre študentov, cieľom ktorých je objasniť fungovanie verejných financií, finančný vzťah občan - štát, ako aj ukázať, ako sa dá pri výučbe využiť internetový portál Cena štátu (www.cenastatu.sk) a učebné pomôcky, ktoré sme pre učiteľov pripravili.

Týmto sa zároveň obraciame na učiteľov, ktorí majú záujem používať Cenu štátu ako pomôcku pri výučbe o verejných financiách: prosím, kontaktuje nás na telefónnom čísle 02 - 5441 0945 alebo elektronicky na adrese: iness@iness.sk, my prideme za Vami na Vašu školu a v cca hodinovej prezentácii vzdelávacie projekt Cena štátu Vaším učiteľom detailne predstavíme.

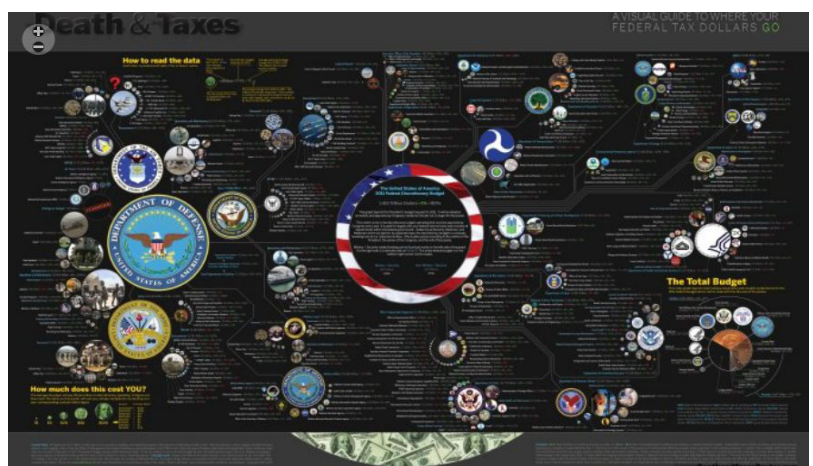
Zaujímavá internetová adresa

Death and Taxes 2011 Práve bola zverejnená mapa výdavkov americkej vlády na rok 2011, známa Death and Taxes od Jessa Bachmana. Úžasné spracovanie, neuveriteľné dáta. Mapu značne vylepšil. Okrem medziročnej zmeny napríklad uvádza aj percentuálnu zmenu v každom výdavku za poslednú dekádu.

Jedno z pozorovaní, ktoré musí vyraziť dych, je napríklad skutočnosť, že výdavky americkej vlády od roku 2001 vzrástli o 80%!

Death and Taxes Jessa Bachmana bol tiež inšpiráciou pre náš Vesmír verejných výdavkov

<http://www.deathandtaxesposter.com/>

Pro/Anti Market

ANTI MARKET

Právo dovolenkovať

Taliansky eurokomisár pre priemysel a podnikanie Antonio Tajani navrhol, aby bola zahraničná dovolenka zaradená medzi ľudské práva. Právo na ňu by mali mať ľudia nad 65 rokov, mladí vo veku 18-25 rokov a chudobné rodiny.

Samotná predstava, že ľudia budú dovolenkovať pri mori, načerpávať novú energiu a spoznávať cudzie krajiny je fajn. Takýto stav však umožní až dostatočný nárast prosperity spoločnosti. Tá je nutnou podmienkou nárastu spotrebných výdavkov, vrátane tých na dovolenku v zahraničí a nie naopak. O nebezpečnej zámene kauzality bohatstva spoločnosti a výškou životnej úrovne sme už písali.

Problém je, že so vznikom takéhoto práva pre niekoho automaticky vzniká niekomu inému aj povinnosť ho financovať. V tomto konkrétnom prípade to zaplatí pracujúci občania EÚ. Z cudzieho sa rozdáva ľahko.

Pochybnosti, či Tajanimu ide v konečnom dôsledku aspoň o dovolenkovanie chudobných ľudí, aj keď z peňazí EÚ, však naštrbil fakt, že v počiatočnej fáze by mali obyvatelia severnej Európy cestovať do južnej Európy. Vzhľadom na talianske občianstvo Tajaniho a vysoké zadlženie Talianska ale aj ostatných juhoeurópskych krajín vyvstáva otázka, či Taliansko nechce za peniaze všetkých krajín motivovať Európanov miňať peniaze práve u nich.

Navyše je skutočne udivujúce, aké rôzne práva sú schopní v záujme presadenia svojich cieľov politici vymyslieť. Časom sa možno dočkáme, že právo na dovolenku či širokopásmový internet budú nasledovať aj práva na vlastníctvo auta, či cestovanie do vesmíru.

V boji proti nezamestnanosti nakážme podnikom zvyšovať mzdy...

Konkurenčný boj je pre lídrov na trhu nepríjemná záležitosť. Hoci si môže založiť firmu a ak sa zmestí pod vaše náklady alebo sa nebudaj uspokojí s nižším ziskom, tak môže veselo znižovať ceny vašich výrobkov a pripravovať vás tak o vaše sny o spokojnej a najmä bohatej starobe.

A netýka sa to len vlastníka firmy, ale aj dobre platených zamestnancov, ktorých tí úbožiaci, ochotní pracovať za menej v konkurenčných firmách, pripravujú o vyjednávajúcu silu v diskusiách o spravodlivej cene ich práce. Tento nepríjemný tlak lacnejších alternatív sa čiastočne darí odbúrať pomocou kamarátov v Bruseli, ktorí pod jagavým

štítom ochrany spotrebiteľa zavádzajú nákladové bariéry vstupu do odvetvia. Napríklad v podobe minimálnych hygienických alebo bezpečnostných požiadaviek. Na správnej strane múru je potom menej stresu nielen pre kapitalistu no aj pre zamestnanca a odborára. No ak sa dá, je škoda nevyužiť aj kamošov v Bratislave, nech tá predvolebná podpora strany terajšej vládnej koalície nevyjde nazmar.

„Komisia na ministerstve práce včera rozhodla, že sa môže rozšíriť zoznam strojárskych podnikov, pre ktoré platí kolektívna zmluva vyššieho stupňa. Takúto zmluvu s odbormi uzavrel Zväz strojárskoho priemyslu, ktorý združuje okolo 70 firiem. Republiková únia zamestnávateľov varuje, že to postihne stovky spoločností. Zmluva by mala platiť pre všetky firmy vyrábajúce kovové konštrukcie, stroje a zariadenia alebo motorové vozidlá, ktoré nie sú v likvidácii a majú najmenej 20 zamestnancov. Aj keď nie sú v zväze, musia sa prispôbiť tomu, na čom sa dohodli s odbormi.“

Čarovná je argumentácia podpredsedu odborového zväzu KOVO:

“Anton Mifka naopak hovorí o podnikoch, ktoré už takúto zmluvu majú. „Keď to dokážu realizovať, tak to nemôže položiť ani žiaden iný podnik. Prečo niekto má mať konkurenčnú výhodu, že nedáva ani relatívne slušné mzdy?“

Dobrá otázka. Čiže treba zavrieť všetky podniky, kde sú mzdy nižšie ako platí svetový líder v danom odvetví? Obávam sa, že potom by na Slovensku museli v štátnej správe pracovať už naozaj všetci ...

Kto verí na spoločné schvaľovanie rozpočtov?

Prehodnocovanie štátnych rozpočtov zo strany Európskej komisie ešte pred ich prijatím národnými parlamentmi ostatných krajín Európskej únie bolo spomínané ako jedno zo silných opatrení, ktoré by malo viesť k zodpovednej rozpočtovej politike s cieľom udržať menovú úniu po hromade. Detaily, ako by to mohlo v praxi fungovať nie sú známe, ale ich navrhovateľom by som odporučal vziať na vedomie nasledujúcu informáciu.

Vo štvrtok 27.5.2010 vyšlo do ulíc 400 000 Francúzov nespokojných s úvahami vlády nad zvyšovaním veku odchodu do dôchodku. Vláda uvažuje o predložení návrhu na posunutie odchodu na 61, prípadne 62 rokov. Súčasný priemerný vek odchodu Francúza do dôchodku je pritom 58,7 roka. (Hovorca francúzskej vlády tvrdí, že protestov sa zúčastnilo len 13% štátnych zamestnancov...)

Pre porovnanie uvedieme 3 krajiny. Na Slovensku platí pre mužov 62 rokov, o tri roky bude tento vek platiť aj pre ženy. Gréci odchádzajú na dôchodok priemerne v 61 rokoch, ale v mnohých profesiách podstatne skôr (dostupné údaje za Grécko sa často líšia). Nemci minulý rok posunuli vek odchodu do dôchodku z 65 na 67 rokov.

Francúzsky dôchodkový systém zatiaľ prežíva najmä vďaka nadštandardnej pôrodnosti. Demografické zmeny (rast podielu ľudí nad 65 rokov z 38% na cca 64%) v kombinácii s vysokým vekom dožitia (u žien by mal presiahnuť 90 rokov v roku 2060) však predstavuje časovanú bombu a významné problémy financovania tohto systému. Viete si však predstaviť, že by Európska komisia v rámci vyhodnocovania rozpočtu „donútila“ Francúzov k zásadným zmenám?

Bez komentára

Z rozhovoru s fitnesskou na margo poskytnutia dotácie z premiérovej rezervy.

Ako sa vám podarilo premiéra presvedčiť, aby prispel práve vám?

„Normálne, som reprezentatka vo fitnessmodel, mám tituly z majstrovstiev sveta i Európy. Myslím, že sa mi patrilo nejakú pomoc.“

PODPORTE INESS!

INESS je nezávislá nezisková organizácia, ktorá uskutočňuje svoje aktivity vo veľkej miere vďaka podpore darcov. Ak sympatizujete s aktivitami INESS a radi by ste finančne prispeli k ich uskutočňovaniu, môžete tak urobiť bankovým prevodom na účet INESS: 266 475 2087 / 1100 (Tatrabanka, a. s., Hodžovo námestie 3, 811 06 Bratislava). Do správy pre prijímateľa uveďte „Dar“.

Srdečne Vám ďakujeme.